interceſſuri ſint liberandis, ne tam pauci ſint, vt cito ad numerum ſuum peruenientes multi remaneant, qui erui iam de pœnis illorum interceſſione non poſſint, & in eis inueniatur quiſquis ſibi ſpem fructus alieni temeritate vaniſſima pollicetur. R E M I. Triceſimum ergo fructum facit, qui fidem ſanctæ Trinitatis docet. ſexageſimum vero qui perfectionem bonorum operum cõmẽdat. ſenario enim numero omnis mundi ornatus completus eſt. Centeſimum autem fructum facit, qui vitam æternam promittit. centenarius enim de leua tranſit ad dexteram, per leuam autem vita præſens deſignatur, per dexteram futura:

eſt in ſpinis, hic eſt qui verbum Dei audit, & ſollicitudo ſęculi iſtius, & fallacia diuitiarum ſuffocat verbum, & ſine fructu efficitur: Qui vero in terram bonã ſeminatus eſt: hic eſt qui audit verbum & intelligit & fructum affert, & facit aliud quidem centeſimum, aliud autem ſexageſimum aliud vero triceſimum.

Lib.1.c.10. & 11. Aliter ſemen verbi Dei triceſimum fructum facit, quando bonam cogitationem gignit, ſexageſimum quando bonam locutionem, centeſimum quando ad fructum boni operis perducit. A V G. de Quæſt. euan. Vel aliter. Centeſimus fructus eſt martyrum, propter ſanctitatem vitæ, vel contemptum mortis. Sexagenarius virginum propter ocium interius, quia non pugnant contra conſuetudinem carnis: ſolet enim ocium concedi ſexagenariis poſt militiam, vel poſt actiones publicas: triceſimus vero coniugatorũ, quia hæc eſt ætas præliantium: ipſi habent acriorem conflictum, ne libidinibus ſuperentur. Vel aliter confligendum eſt cum amore temporalium bonorum, vt ratio vincat, aut etiam edomitus ſubditusque eſſe, vt cum ſurgere cœperit facile reprimatur, aut ita extinctus, vt ſe omnino nulla ex parte commoueat. Ex quo fit, vt ipſam etiam mortem propter veritatem alii fortiter ſpernant, alii æquanimiter, alij libenter, quæ tria genera fructus ſunt terræ, triceni, & ſexageni, & centeſimi. In horum aliquo genere inueniendus eſt tempore mortis ſuæ, ſiquis de hac vita recte cogitat emigrare. H I E R O. Vel centeſimus fructus virginibus, ſexageſimus viduis & continentibus, triceſimus ſancto matrimonio deputatur. H I E R O. In Apologia pro libris aduerſus Iouinianum. Nam ipſa digitorum coniunctio, & quaſi molli ſe oſculo complectens, & federans maritum pingit & coniugem, ſexaginta ad viduas, eo quòd in anguſtia, & tribulatione ſint poſitæ. vnde & inferiori digito deprimuntur, quanto maior eſt difficultas expertæ quondam voluptatis illecebris abſtinere: tanto maius & præmium. Porro centeſimus numerus a ſiniſtra tranſit ad dexteram, & iiſdem quidem digitis non eadem manu circulum faciens, exprimit virginitatis coronã.

Alludit Hieronym⁹ ad artem numerandi p notas digitorum, de qua Beda libellum ædidit, De indigitatione inſcriptum.

d ¶ C H R Y. In præcedenti parabola locutus eſt Dominus de his qui verbum Dei non ſuſcipiunt: hic autem de his qui ſuſcipiunt corruptiuum ſermonem. etenim hoc eſt diabolicę machinationis veritati ſemper errorem inſerere. vnde dicitur: { Aliam parabolam propoſuit illis dicens.} H I E R O. Propoſuit autem aliam parabolam quaſi diues paterfamilias, inuitatos diuerſis reficiens cibis, vt vnuſquiſque ſecundum naturam ſui ſtomachi varia alimenta ſuſciperet. Non autem dixit alteram, ſed aliam. Si enim propoſuiſſet alteram, expectare tertiam non poteramus, præmiſit aliam, vt plures ſequantur. Quæ autem ſit parabola oſtenditur cũ ſubditur: { Simile factum eſt regnum cœlorum.} R E M I. Regnũ cœlorum appellat ipſum filium Dei, quod regnum ſimile dicitur eſſe { homini qui ſeminauit bonum ſemen in agro ſuo.} C H R Y. Deinde modum inſidiarum diaboli oſtendit, dicens: { Cum autem dormirent homines, venit inimicus eius, & ſuperſeminauit zizania in medio tritici, & abiit.} Demonſtrat hic, quòd error poſt veritatem exiſtit, quod & rerum exitus teſtatur. Etenim poſt Prophetas fuerunt pſeudo Prophetæ, & poſt Apoſtolos pſeudo Apoſtoli, & poſt Chriſtum Antichriſtus. Niſi enim diabolus viderit quid imitetur, vel quibus inſidietur, non tentat: quia igitur vidit, quòd hic reddit in fructu centum, ille ſexaginta, alius triginta, & non poterat rapere, & ſuffocare quod radicatum erat per aliam deceptionem inſidiatur interſerens ſua, multis ea ſimilitudinibus colorans, vt facile ſurripiat his, qui habiles ſunt ad deceptionem: propter hoc non dicit, quòd ſeminet aliquod aliud ſemen, ſed zizania, quæ ſecundum viſum aſſimilantur quodammodo frumento. Hinc etiam apparet diaboli malignitas: tunc. n. ſeminauit quando vniuerſa erant completa, vt magis noceret agricolæ ſtudio.

Cap.11. A V G. de Quæſt. euan. Dicit autem cum dormirent homines, quia cum negligentius agerent præpoſiti eccleſiæ, aut dormitionem mortis acciperent Apoſtoli, venit diabolus, & ſuperſeminauit eos quos malos filios Dominus interprætatur. Sed recte quęritur, vtrum hæretici ſint, aut male viuentes catholici. Sed quòd dicit eos in medio tritici ſeminatos, quaſi videntur illi ſignificari, qui vnius communionis ſunt. Veruntamen, quoniam agrum ipſum non eccleſiam, ſed hunc mundum interpretatus eſt: bene intelliguntur hæretici, quia in hoc mundo permiſcentur bonis, vt illis qui in eadem fide mali ſunt, palea potius quàm zizania deputentur, quia palea etiam fundamentum habet cum frumento, radicemque communem. Schiſmatici autem videntur ſpicis corruptis etiam ſimiliores, vel paleis ariſtarum fractis, vel ſciſſis & de ſe gere abiectis, nec tamen conſequens eſt, ut omnis hæreticus, vel ſchiſmaticus ab eccleſia corporaliter ſeparetur, quia non in ea defendunt falſitatem ſententię ſuę,

d Aliam parabolam propoſuit illis dicens: Simile factum eſt regnum cœlorum homini qui ſeminauit bonum ſemen in agro ſuo. Cum autem dormirent homines venit inimicus eius, & ſuperſeminauit zizania in medio tritici, & abiit. Cum autem creuiſſet herba, & fructum feciſſet, tunc apparuerunt

vt intentam multitudinem faciat, quod ſi fecerint tunc pellantur: Cum ergo diabolus aſperſis prauis erroribus, falſiſque opinionibus ſuperſeminaſſet: hoc eſt, præcedente nomine Chriſti hæreſes ſuperieciſſet, magis ipſe latuit, atque occultiſſimus factus eſt. Hoc eſt enim quod dicit: { Et abiit.} quamquam in hac parabola Dominus ſicut in expoſitione concludit, non quædam, ſed omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem zizaniorum nomine ſignificari intelligatur. C H R Y. Ex poſterioribus autem diligenter hæreticorum formam deſcribit, dicens: { Cum autem creuiſſet herba & fructum feciſſet, tunc apparuerunt & zizania.} In principio enim hæretici obumbrant ſeipſos, cum autem multam acceperint libertatem, & ſermone aliquis cum eis participauerit, tunc venenum effundunt.

Cap.12. A V G V S T I N V S de Quæſt. euang. Vel aliter. Cum homo ſpiritalis eſſe cœperit diiudicans omnia, tunc ei errores incipiunt apparere, diſcernit enim quicquid audierit, aut legerit abhorrere a regula veritatis, ſed donec in eiſdem perficiatur ſpiritalibus, poteſt eum mouere quæ ſub nomine Chriſtiano tam multæ hæreticorum extitere falſitates, vnde ſequitur: { Accedentes autem ſerui patrisfamilias dixerunt ei: Domine nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania?} Vtrum autem ipſi ſint ſerui, quos poſtea meſſores appellat, an quia in expoſitione parabolæ meſſores dicit eſſe angelos? nec quiſquam dicere facile auſus fuerit angelos neſciſſe, quis zizania ſuperſeminauerit, magis oportet intelligi homines ipſos fideles ſeruorum nomine hoc loco ſignatos. Nec mirum ſi & bonum ſemen ipſi dicuntur. ex diuerſis enim ſignificationibus vna res diuerſas ſimilitudines recipit, ſicut & de ſe ait, quod ipſe ſit ianua, quod ipſe ſit paſtor. R E M I G I V S Accedunt autem ad Deum ſine corpore, ſed corde & mentis deſiderio, quo docet intelligi ſunt diaboli calliditate hoc factum: vnde ſequitur: { Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit.} H I E R O N Y M V S: Diabolus propterea inimicus homo appellatur, qui Deus eſſe deſiit. & in nono Pſal. ſcriptum eſt de eo: Exurge Domine non confortetur homo. Quamobrem non dormiat qui eccleſiæ præpoſitus eſt, ne per illius negligentiam inimicus homo ſuperſeminet zizania: hoc eſt hæreticorum dogmata. C H R Y S O S T O M V S: Inimicus autem vocatur propter iacturam, quam infert hominibus. vexatio enim diaboli aduerſus nos eſt, principium autem vexationis factum eſt non ab inimicitia, quæ eſt ad nos, ſed quæ eſt ad Deum.

Cap.12. A V G V S T I N V S de Quæſt. euan. Cum autem ſerui Dei cognouerint, hanc excogitaſſe diabolum fraudem, cum contra tantis nominis auctorem nihil ſe valere ſentiret, vt fallacias ſuas eodem nomine obtegeret: poteſt ſibi ſuboriri voluntas, vt tales homines de rebus humanis auferant, ſi aliquam temporis habeant facultatem, ſed vtrum facere debeant, ſi aliquam Dei conſultant, vnde ſequitur: { Serui autem dixerunt ei: Vis imus, & colligimus ea?} C H R Y S O S T O M V S: Vbi intuenda eſt ſeruorum diligentia, & dilectio. Etenim feſtinant zizania euellere, quod monſtrat eorum de ſemine ſollicitudinem, Ad hoc enim ſolum reſpiciunt, non ut aliquis puniatur, ſed ut ſeminata non pereant. Quid autem Dominus reſponderit ſubditur: { Et ait: non.} H I E R O N Y M V S: Datur enim locus pœnitentiæ, & monemur, ne cito amputemus fratrem, quia fieri poteſt, ut ille qui hodie noxio deprauatus eſt dogmate, cras reſipiſcat, & defendere incipiat ueritatem. vnde ſubditur: Ne forte colligentes zizania, eradicetis ſimul & triticum.

Cap.12. A V G. de Quæſt. euange. In quo eos patientiſſimos, & tranquilliſſimos reddit: hoc enim dicitur, quia boni dum adhuc infirmi ſunt, opus habent in quibuſdam malorum commixtione, ſiue ut per eos exerceantur, ſiue ut eorum comparatione magna illis exhortatio fiat, & inuitetur ad melius, aut forte ſimul eradicatur triticum cum auferuntur zizania,

zizania, quia multi primo zizania ſunt, & poſtea triticum fiunt, q̃ niſi patienter, cum mali ſint tolerentur, ad laudabilem mutationẽ non perueniunt, itaque ſi euulſi fuerint, ſimul eradicatur & triticum, quod futuri eſſent ſi eis parceretur. Ideo dicit tales non eſſe auferendos de hac uita, ne cum malos conatur interficere, bonos interficiat: quod forte futuri ſint, aut bonis obſit, quibus & inuitis vtiles ſunt. Sed tũc opportune hoc fiet, cum iam de fine non reſtat, vel tempus cõmutandæ vitæ, vel pficiendi ad veritatem ex occaſione, atque comparatione alieni erroris. & ideo ſubdit. { Sinite vtraque creſcere vſque ad meſſem, } ideſt vſque ad

& zizania. Accedentes autem ſerui patrisfamilias, dixerunt ei: Domine, nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei: Vis imus & colligimus ea? Et ait: non: ne forte colligentes zizania eradicetis ſimul & triticum. Sinite vtraque

iudicium. H I E R O. Videtur autem hoc eſſe contrarium illi p̃cepto: Auferte malum de medio veſtrum. Si enim prohibetur eradicatio, & vſque ad meſſem tenenda eſt patientia, quomodo eiiciẽdi ſunt quidam de medio noſtrum? Sed inter triticum & zizania, (quod nos appellamus lolium) quàmdiu herba eſt, & nec dum calamus venit ad ſpicam, grandis ſimilitudo eſt, & in diſcernẽdo aut nulla, aut difficilis diſtantia. primo monet ergo Dominus, ne verbi quod ambiguum eſt, cito ſententiam proferamus, ſed Deo iudici reſeruemus, vt cum dies iudicij venerit, ille non ſuſpitionẽ criminis, ſed manifeſtum reatum de ſanctorum cætu eiiciat.

Lib.1.c.7. A V G. contra Epiſtolam Parmeniani. Cum enim quiſque Chriſtianorũ intus in eccleſia conſtitutorum in aliquo tali peccato fuerit depræhenſus, vt anathemate dignus habeatur: fiat hoc (vbi periculũ ſciſmatis non timet) cum dilectione non ad eradicandum, ſed ad corrigendum: quòd ſi ſe non agnouerit, neque pœnitendo correxerit, ipſe foris exiet, & per propriam voluntatem ab eccleſiæ communione dirimetur. vnde Dominus cum dixiſſet: { Sinite vtraque creſcere vſque ad meſſem.} Subiunxit cauſam dicens: Ne forte cũ vultis colligere zizania, eradicetis ſimul & triticum. Vbi ſatis oſtẽdit cum metus iſte non ſubeſt: ſed omnino de frumentorum ſtabilitate certa ſecuritas manet, ideſt quando ita cuiuſque crimen notum eſt, & omnibus execrabile apparet, vt vel nullos prorſus, vel non tales habeat defenſores, p quos poſſit ſchiſma contingere, nõ dormiat ſeueritas diſciplinę, in qua tanto eſt efficacior emendatio prauitatis, quanto diligentior fuerit obſeruatio charitatis. Cum vero idem morbus plurimos occupauerit, nihil aliud boni reſtat, quàm dolor & gemitus. ſic igitur miſericorditer corripiat homo quod poteſt, quod autem non poteſt, patienter ferat, & ex dilectione gemat, atque lugeat, donec ille deſuper emendet, & corrigat, atque vſque ad meſſem differat eradicare zizania, & paleam ventilare. Turba autem iniquorum cum facultas eſt in populis promendi ſermonem generali obiurgatione feriẽda eſt: & maxime ſi occaſionem, atque opportunitatem præbuerit aliquod Domini deſuper flagellum, quo eos appareat pro ſuis meritis vapulare. tũc enim aures humiles præbet emendari ſermone calamitatis auditorum, & facilius in gemitum confitendi, quàm in murmura reſiſtendi afflicta corda compellit, quamquàm etſi nulla calamitas tribulationis præmat, cum facultas detur vtiliter corripitur in multitudine multitudo. nam ſicut ſeparata ſęuire, ſic in ipſa congregatione obiurgata gemere conſueuit. C H R Y. Hoc autem dixit Dominus prohibens occiſiones fieri. neque enim oportet interficere hæreticum, quia pręlium inexpiabile in orbem terrarũ induceretur. & ideo dicit: Ne eradicetis ſimul cum eis frumẽtum, ideſt ſi moueritis arma, & occideritis hæreticos, neceſſe eſt multos ſanctorum ſimul ſubmitti. non ergo detinere hæreticos, & abſcindere liberam eorum propalationem, & ſynodos & ſtudia diſſoluere prohibet, ſed interficere, & occidere.

Epiſt.48.circa medium. A V G. Ad Vincentium: Hæc autem primitus mea ſententia erat, neminem ad vnitatem Chriſti eſſe cogendum. verbo enim agendum, diſputatione pugnandum, ratione vincendum, ne fictos catholicos haberemus, quos apertos hæreticos noueramus. Sed hæc opinio mea non contradicentium verbis, ſed demonſtrantium ſuperabatur exemplis. harum enim legum terror quibus promulgandis reges ſeruiunt Domino in timore: ita profuit vt nunc alii dicant. Iam hoc volebamus: ſed Deo gratias, qui nobis occaſionem præbuit, & dilationum morulas amputauit. Alij dicant, hoc eſſe verum iam ſciebamus, ſed neſcio qua cõſuetudine tenebamur, gratias Deo, qui vincula noſtra dirupit. Alii dicant: Neſciebamus hoc eſſe veritatem, nec eam diſcere volebamus, ſed ad eam cognoſcendam metus fecit intentos, gratias Dño qui negligentiam noſtram ſtimulo terroris excuſſit. Alij dicant: Nos falſis rumoribus terrebamur intrare, quos falſos eſſe neſcirem⁹, niſi intrarem⁹, nec intrarem⁹, niſi cogeremus, gratias Deo qui prædicationem noſtrã flagello abſtulit: expertos docuit, quàm vana & inania de eccleſia ſua mendax fama iactauerit. Alij dicant: Putabamus quidem nihil intereſſe, vbi fidem Chriſti teneremus: ſed gratias Domino, qui nos a diuiſione collegit, & hoc vni Deo congruere vt in vnitate colatur oſtẽdit. Seruiant ergo reges terræ Chriſto leges edendo pro Chriſto.

Epiſt.192. A V G V S T I. ad Bonifacium Comitem: Quis autem veſtrum velit non ſolum aliquem hæreticorum perire, verum etiam aliquid perdere? ſed aliter non meruit habere pacẽ domus Dauid, niſi Abſalon filius eius in bello quod contra patrẽ gerebat fuiſſet extinctus, quàmuis magna cura mandauerit ſuis, vt eum quantum poſſent viuum, ſaluumque ſeruarent, & eſſet cui pœnitenti paternus affectus ignoſceret? Quid autem ei reſtitit, niſi perditum flere, & ſui regni pace acquiſita, ſuam meſtitiam conſolari? Sic ergo catholica mater eccleſia, ſi aliquorum perditione tam multos cæteros colligit dolorẽ materni cordis lenit, & ſanat tantorum liberatione populorum. vbi eſt aũt quod iſti clamare conſueuerunt, liberũ eſt credere, vel nõ credere? cui vim Chriſtus intulit? quẽ coegit? ecce habent Apoſtolum Paulum, agnoſcant in eo prius cogentem Chriſtum, & poſtea docentem, prius ferientem, & poſtea conſolantem. Mirum autem eſt quomodo ille qui pœna corporis ad euangelium coactus intrauit, plus illis omnibus qui ſolo verbo vocati ſunt in euangelio laborauit, cur ergo non cogeret eccleſia perditos filios vt redirent, ſi perditi filii coegerunt alios vt perirent? Sequitur. { Et in tempore meſſis dicam meſſoribus: Colligite primum zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum.} R E M I G I V S: Meſſis autem appellatur tempus metendi: per meſſem vero deſignatur dies iudicii, in quo ſeparandi ſunt boni a malis. C H R Y S O S T O M V S: Sed propter quid dicit. Colligite primum zizania? Vt non timeant boni, quaſi ſimul cum zizaniis tollatur frumentum. H I E R O N Y M V S. Quòd autem dicit zizaniorum faſciculos igni tradi, & triticum congregari in horrea, manifeſtum eſt hæreticos quoſque & hypocritas gehennæ ignibus concremandos, ſanctos vero qui appellantur triticum, horreis, ideſt cœleſtibus manſionibus recipi.

creſcere vſq; ad meſſem, & ĩ tempore meſſis dicam meſſoribus. Colligite primum zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum: triticum autem congregate in horreum meum.

e Aliam parabolam propoſuit eis dicens: Simile eſt regnum cœlorum grano ſynapis, quod accipiens homo ſeminauit

Cap. 12. A V G V S T I N V S de Quæſtio. euan. Quæri autem poteſt, cur non vnum faſcem, aut vnum aceruum zizaniorum fieri dixerit, niſi forte propter varietatem hæreticorum, non ſolum a tritico, ſed etiam a ſeipſis diſcrepantium. Ipſa vniuſcuiuſque hæreſeos, in quibus ſigillatim ſua communione diſiuncti ſunt, nomine faſciculorum deſignauit, vt etiam tunc incipiant alligari ad comburendum, cum a catholica communione ſegregati, ſuas proprias quaſi eccleſias habere cœperint, vt combuſtio earum ſit in fine ſæculi non alligatio faſciculorum. Sed ſi ita eſſet, non tam multi reſipiſcendo, & in catholicam remeando ab errore diſcederent. Quapropter alligatio faſciculorum in fine profutura eſt, vt non confuſe: ſed pro modo peruerſitatis ſuæ vniuſcuiuſque erroris p̃tinacia puniatur. R A B A. Et notandũ, quòd ubi dicit: Seminauit bonum ſemen. notat bonam uoluntatem, quæ in electis eſt. ubi uero dicit. { Inimicus venit, &c.} cautelam habendam intimare uoluit, de qua creſcentibus zizaniis quaſi patienter ferens ait: { Inimicus hõ hoc fecit.} patiẽtiã nobis cõmendauit, ubi uero ait. Ne forte colligentes zizania. donauit nobis diſcretionis exemplum. Quando autem ſubiungit. { Sinite utraque creſcere vſque ad meſſem.} commendauit longanimitatem. Ad ultimum iuſtitiam, cum dicit: { Alligate ea in faſciculos, &c.}

e ¶ C H R Y S O S T O M V S. Quia Dominus dixerat, quòd de ſemine tres partes pereunt, & ſaluatur una. & in ipſa rurſus quæ ſaluatur: multa efficitur iactura propter zizania, quæ ſuperſeminantur. ne dicerent: Qui ergo erunt, & quanti fideles? conſequenter hunc timorem aufert per parabolam ſynapis. & ideo dicitur. { Aliam parabolam propoſuit eis dicens. Simile eſt regnum cœlorum grano ſynapis.} H I E R O N Y M V S. Regnum cœlorum prædicatio euangelii eſt, & notitia ſcripturarum, quæ ducit a uitam, de qua dicitur ad Iudæos: Auferetur a vobis regnum Dei. huiuſmodi ergo regnum cœlorum eſt ſimile grano ſynapis. A V G V S T I N V S de Quæſtion. euange. Granum namque ſynapis ad feruorem fidei pertinet, uel eo quòd dicatur uenena expellere. Sequitur. { Quod accipiens homo ſeminauit in agro ſuo.} H I E R O N Y M V S: Homo qui ſeminat in agro ſuo, a pleriſque Saluator intelligitur, qui in animis credentium ſeminat. Ab aliis,

ipſe homo ſeminans in agro ſuo.i.in corde ſuo. Quis autem eſt iſte qui ſeminat, niſi ſenſus noſter & animus, qui ſuſcipiens granum p̄dicationis, & fouens ſementem humore fidei facit in agro ſui pectoris pullulare? Sequitur. {Quod minimum quidem eſt omnibus ſeminibus} Prædicatio euangelij minima eſt omnibus diſciplinis. ad primam quidem doctrinam fidē non habet veritatis: hominē Deum, Deū mortuum, & ſcandalum crucis prędicans, confer huiuſmodi doctrinam dogmatibus Philoſophorum, & libris eorum, & ſplēdori eloquentiæ, compoſitioniq; ſermonum, & videbis quanto minus ſit cæteris ſeminibus ſemen euangelij.

in agro ſuo, quod minimum quidem eſt omnibus ſeminibus. Cū autem creuerit, maius eſt omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cœli veniant & habitēt in ramis eius.

f Aliam parabolam locutus eſt eis dicens: Simile eſt regnum cœlorum fermento, quod acceptū mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus donec fermentatum eſt totum.

G

g Hęc omnia locutus eſt Ieſus in parabolis ad turbas, & ſine parabolis non loquebatur eis, vt impleretur quod dictum erat per Prophetam, dicentem: Aperiam in parabolis os meū, eructabo abſcondita a conſtitutione mundi.

CHRY. Vel minimum eſt ſemen euangelij, quia diſcipuli vniuerſis erant imbecilliores, ſed tamen quia magna erat virtus in eis, expanſa eſt eorum prædicatio vbique terrarum. & ideo ſequitur. {Cum autem creuerit, maius eſt omnibus oleribus.i.dogmatib⁹.}
Lib.1.q.12. AVG. de Quæſt.euan. Dogmata autem ſunt placita ſectarum, ideſt vt placuit ſectis. HIERO. Philoſophorum enim dogmata cum creuerint, nihil mordax, nihil vitale demonſtrant, totum flaccidum, marcidumque ebullit in olera, & in herbas, quę cito areſcunt & corruūt. Prędicatio autem euangelica quæ parua videbaē in principio, cum vel in animam credentis, vel in totum mundum ſata fuerit, non exurgit in olera, ſed creſcit in arborem, ita vt volucres cœli (quas vel animas credentium, vel fortitudines Dei ſeruitio mancipatas ſentire debemus) veniāt, & habitent in ramis eius. vnde ſequitur. {Et fit arbor, ita vt volucres cœli veniant, & habitēt in ramis eius.} Ramos puto euangelicæ arboris, qui de grano ſynapis creuerunt, dogmatum eſſe diuerſitates, in quibus ſupradictarū volucrum vnaquæque requieſcit. Aſſumamus & nos pennas colūbæ vt ad altiora volitantes, poſſimus habitare in ramis huius arboris, & nidos nobis facere doctrinarum, terrenaque fugientes ad cœleſtia feſtinare. HILA. Vel grano ſynapis ſeipſum Dominus comparauit: acri ſemini, & omnium ſeminum minimo, cuius vir-
Cap.1. tus præſſuris accenditur. GREGO. 19. Moral. Ipſe quidem eſt granum ſynapis, qui in horto ſepulturæ plantatus, arbor magnā ſurrexit. Granum namque fuit cum moreretur, arbor cum reſurgeret, granum per humilitatem carnis, arbor per potentiam maieſtatis. HILA. Granum igitur hoc poſtquàm in agro ſeminatum fuit, ideſt vbi a populo comprehenſus, & traditus morti, tamquam in agro fuit ſatione quadam corporis conſepultus, vltra menſurā omnium olerum excreuit, & vniuerſam Prophetarum gloriā excedit. Oleris enim vitæ tamquam ægroto Iſrael data eſt prædicatio Prophetarum, ſed iam in ramis arboris cœli volucres inhabitant, Apoſtolos.ſ.ex Chriſti virtute protenſos, & mundum inumbrantes in ramis intelligimus, in quo gentes in ſpem vitæ aduolabunt, & aurarum turbine.i.diaboli ſpiritu, flatuque vexatę, tanq̄
Cap.1. in ramis arboris conquieſcent. GREGO. 19. Mora. In iſtis etiā ramis volucres requieſcunt, quia ſanctæ animæ q̄ quibuſdā virtutum pennis a terrena cogitatione ſe ſubleuant, in eorū dictis, atq; conſolationibus ab huiuſmodi fatigatione vitæ reſpirant.

Hom.47. f ¶ CHRY. Ad idem oſtendendum Dominus apponit parabolam de fermento. vnde dicitur. {Aliam parabolam locutus eſt eis: Simile eſt regnum cœlorum fermento.} quaſi dicat. Sicut fermentum multam farinam tranſmutat in ſuam virtutem, ita & uos totum mundum tranſmutabitis. Et vide Chriſti prudentiam, ea .n. quæ ſunt naturæ inducit: demonſtrans, quoniam ſicut illa poſſibile eſt fieri: ita & hoc. Non autem dixit, ꝙ poſuit ſimpliciter, ſed abſcondit, ac ſi diceret. Ita & vos cum ſubiecti fueritis impugnatoribus veſtris: tunc eos ſuperabitis. Et ſicut fermentū ſuffoditur quidem, non autem deſtruitur, ſed paulatim ad ſuum habitum omnia tranſmutat, ſic & in prædicatione veſtra continget. non itaque q̄a multas dixi ſuperuēturas vobis vexationes timeatis. ita enim fulgebitis, & omnes ſuperabitis. tria autem ſata hic pro multis poſuit. hunc enim numerum determinatum pro multitudine indeterminata accepit. HIERO. Satum autem eſt genus menſuræ iuxta morem prouinciæ Paleſtinæ: vnum modium, & dimidium
Lib.1.q.12. accipiens. AVG. de Quæſt.euan. Vel fermentum dicit dilectionem, eo ꝙ ferueſcere facit, & excitat. Mulierem, ſapientiam dicit. In farinæ autem ſatis tribus intelliguntur, vel tria illa in homine, ex toto corde, ex tota anima, & ex tota mente, vel tria illa fructifera, centeſimum, ſexageſimum, & triceſimum. vel tria illa genera hominum Noe, Daniel, & Iob. RABA. Dicit autem, donec fermentatum eſt totum, quia charitas in noſtra mente recondita eo vſque creſcere debet, vt totam mentem in ſui perfectionem

F commutet, quod hic inchoatur, in futuro vero perficitur. HIERONYMVS, vel aliter. Mulier iſta, quæ fermentum accipit & abſcondit, prædicatio mihi videtur apoſtolica, vel eccleſia de diuerſis gentibus congregata. hæc tollit fermentum, intelligentiam, ſcilicet ſcripturarum, & abſcondit illud in farinæ ſatis tribus, vt ſpiritus, aia, & corpus in vnum redacta, non diſcrepent inter ſe. Vel aliter. Legimus in Platone tria eſſe in anima, rationale, iraſcibile, & concupiſcibile: & nos ergo ſi acceperimus fermentum euangelicū ſacrarum ſcripturarum, in ratione poſſideamus prudentiā: in ira odium contra vitia, in deſiderio cupiditatem virtutum, & hoc totum fiet per euangelicam doctrinam, quam nobis mater eccleſia præſtitit. dicam & quorundam intelligentiam, mulierem iſtam & ipſi eccleſiam interpretantur, quæ fidem hominis farinæ ſatis tribus commiſcuit, ſcilicet credulitati Patris, & Filij, & Spiritusſancti. cum in vnum fuerit fermentata, non nos ad triplicem Deum, ſed ad vnius diuinitatis perducit notitiam. pius quidem ſenſus, ſed numquam parabolæ, & dubia ænigmatum intelligentia poſſunt ad auctoritatem dogmatum proficere. HILA. Fermento ſe Dominus comparauit. fermentum enim de farina eſt, quod virtutem acceptam aceruo ſui generis reddit. hoc autem fermentum acceptum mulier Sy-
H nagoga, ſcilicet per iudicium mortis abſcondit: hoc alit in farinæ menſuris tribus, ideſt legis, Prophetarum, euangeliorum æqualitate coopertum, omnia vnum fecit, vt quod lex conſtituit, Prophetæ nunciauerunt, idipſum euangeliorum profectionibus expleatur, quamquam ad trium gentium vocationem, ex Sem, Cham, & Iaphet, tres menſuras farinæ eſſe referendas ſenſiſſe multos memini. Sed neſcio, an hoc ita opinari ratio permittat, cum etſi omnium gentium vocatio ſit, in his tamen Chriſtus non abſconſus ſit, ſed oſtenſus, & in tanta infidelium multitudine non fermentatum ſit totum.

Hom.48. g ¶ CHRYSOSTOMVS Poſt præmiſſas parabolas, ne aliquis opinaretur, quòd Chriſtus noua induceret, inducit euangeliſta Prophetam etiam hunc prædicentem doctrinæ modum. Et ideo dicit. {Hæc omnia locutus eſt Ieſus in parabolis ad turbas. Marcus autem ait: Quoniam ſicut poterant audire, loquebatur eis ſermonem in parabolis. vnde non mireris ſi de regno diſputans, grani & fermenti meminit, hominibus
I enim loquebatur idiotis, & indigentibus ab his induci. REMIGIVS. Parabola græcè, latine dicitur ſimilitudo per quam ueritas demonſtratur. Oſtendit quippe in ipſa ſimilitudine quaſdam figuras uerborum, & imagines ueritatis. HIERONYMVS: Non autem diſcipulis, ſed turbis parabolis loquebatur, & vſque hodie turbæ in parabolis audiunt, & ideo dicitur: {Et ſine parabolis non loquebatur eis.} CHRYSOSTOMVS: Quamuis enim multa ſine parabolis non turbis dixerit, ſed tamen tunc nihil. AVGVSTINVS
Cap.15. de Quæſtioni.euan. Vel hoc dicitur, non quia nihil propriè locutus eſt, ſed quia nullum ferè ſermonem explicauit, in quo non per parabolam aliquid ſignificauerit; quamuis in eo aliqua & propriè dixerit: ita vt ſæpe inueniatur totus ſermo eius parabolis explicatus, totus autem proprie dictus nullus inueniatur. Explicatos autem ſermones dico, quando ex aliqua occaſione rerum incipit loqui, quouſque terminet quicquid ad ipſam rem
K pertinet, & tranſeat ad aliud. Nonnumquam ſanè alius Euangeliſta contexit, quod alius diuerſis temporibus dictum indicat. non enim omnino ſecundum rerum geſtarum ordinem, ſed ſecundum ſuæ quiſque recordationis facultatem narrationem quam exorſus eſt ordinauit. Quare autem in parabolis loqueretur, manifeſtat Euangeliſta, cum ſubdit. {Vt adimpleretur quod dictum eſt per Prophetam, dicentem. Aperiam in parabolis os meum, eructabo abſcondita a conſtitutione mundi.} HIERONYMVS. Hoc teſtimonium de lxxvij. pſalmo ſumptum eſt. Legi in nonnullis codicibus eo loco ubi nos poſuimus & uulgata editio habet, vt adimpleretur quod dictum eſt per Prophetam, dicentem, vbi ſcriptum eſt, per Eſaiam Prophetam, dicentem. REMIGIVS. Vnde Porphyrius obiecit fidelibus. Euangeliſta veſter tantæ inſipientiæ fuit, vt quod reperitur in pſalmis, ipſe deputauerit Eſaiæ. HIERONYMVS. Quia ergo minime inueniebatur in Eſaia, arbitror poſtea a prudentibus viris eſſe ſublatum. Sed mihi uidetur in principio ita editū. Quod ſcriptum eſt per Aſaph Prophetam, dicentem. Septuageſimus ſeptimus

ſeptimus Pſalmus de quo ſumptum eſt hoc teſtimonium, Aſaph prophetæ inſcribitur, & primum ſcriptorem non intellexiſſe Aſaph, & putaſſe ſcriptoris vitium, atque emendaſſe nomen Iſaiæ, cuius vocabulum manifeſtius erat. Sciendum eſt itaque, quòd non ſolum Dauid, ſed etiam cæteri (quorum in Pſalmis & Hymnis & canticis Dei, præſcripta ſunt nomina) prophetæ ſunt appellandi, Aſaph videlicet & Idithum & Heman Eſraytes, & reliqui quos ſcriptura commemorat, quodq; in perſona domini dicitur: {Aperiam in parabolis os meum.} Conſiderandum attentius, & inueniendum deſcribi egreſsū Iſraelis ex Aegypto, & omnia ſigna narrari, quæ in Exodi continentur hiſtoria. Ex quo intelligimus vniuerſa illa quæ ibi ſcripta ſunt parabolice ſentienda, & manifeſtare abſcondita ſacramenta. Hoc enim ſaluator edicturum ſe eſſe promittit dicens: Aperiam in parabolis os meum. GLO. quaſi dicat. Qui prius locutus ſum per prophetas, modo in propria perſona aperiam os meū in parabolis, & eructabo de theſauro mei ſecreti, emittam myſteria quæ abſcondita erant a conſtitutione mundi.

h Tunc dimiſsis turbis venit in domum, & acceſſerūt ad eum diſcipuli eius dicentes. Ediſſere nobis parabolam zizaniorum agri. Qui reſpondens ait, Qui ſeminat bonum ſemen eſt filius hominis. Ager autem eſt mundus. Bonum vero ſemen, hi ſunt filij regni. zizania autem filij ſunt nequam. Inimicus autem qui ſeminauit ea, eſt diabolus. Meſsis vero conſummatio ſeculi eſt. Meſſores autem angeli ſunt. Sicut ergo colliguntur zizania & igni comburuntur, ſic erit in conſummatione ſæculi. Mittet filius hominis angelos ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & ſtridor dentium. Tunc iuſti fulgebunt ſicut ſol in regno patris. eorum. Qui habet aures audiendi, audiat.

B

i Simile eſt regnum cęlorū theſauro abſcondito in agro, quem qui inuenit homo abſcondit, & p̄ gaudio illius vadit & vēdit vniuerſa q̄ habet, & emit agrū illū.

Hom.48. h ¶ CHRYSO. Locutus fuerat dominus turbis in parabolis, vt eos ad interrogandum induceret, & quàmuis multa in para-
C bolis dixiſſet: nullus tamen eum interrogauit: & ideo eos dimiſit. vnde ſequitur: {Tunc dimiſſis turbis venit in domum.} Nullus autem eum ſcribarum ſequitur. vnde manifeſtum eſt, quòd propter nihil aliud prius ſequebantur, quàm vt eum caperent in ſermone. HIERO. Dimittit autem turbas & domum reuertitur, vt accedant ad eum diſcipuli, & ſecreto interrogent quæ populus nec merebatur audire, nec poterat. RABA. Myſtice autem dimiſſa turba tumultuantium Iudæorum ingreditur eccleſiam gentium, & ibi fidelibus exponit ſacramenta cæleſtia. vn̄ ſequitur: {Et acceſſerunt ad eum diſcipuli eius dicentes. Ediſſere nobis parabolam zizaniorum agri. CHRY. Cum aliquando volentes diſcere formidauerint interrogare, nunc libere interrogant & confiſi ſunt, quoniam audierant: Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei. ideoque ſingulariter interrogant, non multitudinem æmulantes, quibus non erat datum. Dimittunt autem
D parabolam fermenti & ſynapis vt manifeſtiores. Interrogant autem de parabola zizaniorum, quia habet conuenientiam ad præmiſſam parabolam de ſemine, & aliquid amplius oſtendit. dominus autem quæ eſſet parabola exponit. vnde ſequitur· {Qui reſpondens ait eis, Qui ſeminat bonum ſemen eſt filius hominis.} REMI. Ideo autem dominus ſe filium hominis appellauit, vt hoc indicio nobis exemplum humilitatis relinqueret. ſiue quia futurum erat vt Hæretici negarent eum verum hominem eſſe, ſiue vt per humanitatis fidem poſſimus conſcendere ad diuinitatis cognitionem. Sequitur {Ager autem, eſt mundus. GLO. Cum autem ipſe ſit qui ſeminat agrum ſuum, manifeſtum eſt quòd præſens mundus eſt eius. Sequitur: {Bonum vero ſemen, hi ſunt filij regni.} REMI. ideſt Sancti & electi viri, qui inter filios regni
Lib.18.c.3. computantur. AVG. contra Fauſtum. Zizania autem exponit dominus non aliqua falſa veris ſcripturis immiſſa, ſicut Manichæus interprętatur, ſed omnes filios maligni, ideſt imitatores diabolicæ falſitatis, vnde ſequitur: {Zizania autem ſunt filij nequā.}
E Per quos omnes impios & malignos vult intelligi. AVG. de
Lib.1.c.51. Quæſt Euange. Omnis autem immunditia in ſegete zizania dicuntur. Sequitur: {Inimicus autem qui ſeminauit ea, eſt diabo.} CHRY. Etenim hoc diabolicæ eſt machinationis, veritati ſemper inſerere errorem. Sequitur, {Meſſis vero conſummatio ſæculi eſt.} Alio autem loco ait, de Samaritanis loquens: Leuate oculos veſtros & conſiderate regiones, quoniam iam albæ ſunt ad Meſſem. & rurſus. Meſſis quidem multa, operarij autem pauci. in quibus verbis Meſſem dicit iam adeſſe. Qualiter ergo hic eam dicit eſſe futuram? Sed ſciendum, quòd in alia ſignificatione Meſſem dicit, vnde & ibi dicit, quòd alius eſt qui ſeminat & alius qui metit. hic autem eundem dicit eſſe, qui ſeminat & qui metit, quoniam ibi non ad ſui differentiam, ſed Apoſtolorum prophetas induxit. Etenim ipſe Chriſtus per Prophetas ſeminauit in Iudæis & Samaritanis. Idem ergo nominat ſemen ſecundum aliud & aliud. Cum enim de obedientia loquatur, & perſuaſione ad fidem tūc vo-

A cat Meſſem, ſicut in quo totum perficitur: ſed cum inquirit de fructu auditionis verbi Dei, tunc conſummationem dicit Meſſem ſicut hic. REMI. Per Meſſem enim deſignatur dies iudicij, in quo ſeperandi ſunt boni a malis, quod fiet miniſterio angelorum. vnde infra dicitur, quòd veniet filius hominis cum angelis ſuis iudicare. propter quod ſequitur, {Meſſores autem angeli ſunt.} Sequitur. {Sicut ergo zizania colliguntur, & igni comburuntur, ſic erit in conſummatione ſæculi. Mittet filius hominis angelos ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem.} AVG. 20. de Ciui. Dei: Numquid de regno illo vbi ſunt nulla ſcandala? de regno ergo iſto eius quod eſt hic, ſcilicet eccleſia colligentur. AVG. de Quæſtio. Euang. Quòd autem primo ſeparantur zizania, hoc eſt, quia tribulatione præcedente ſeparabuntur impij a pijs, quod per bonos angelos intelligitur fieri, quia officia vindictæ poſſunt implere boni bono animo, quomodo lex, quomodo iudex: officia vero miſericordiæ mali implere non poſſunt. CHRYSO. Vel poteſt intelligi, de regno cæleſtis eccleſiæ, & tunc oſtenditur hic duplex pœna, videlicet, quòd excidunt a gloria, in hoc quod dicit: Et colligent de
C regno eius omnia ſcandala, ſcilicet, ne ſcandala in regnum eius intrent, & quòd comburuntur in hoc quod ſubdit. {Et mittent eos in caminum ignis.} HIERO. Omnia autem ſcandala referūtur ad zizania. hoc autem quod dicit: {Et colliget de reg. eius omnia ſcan. & eos qui faciūt iniquitatē.} inter Hęreticos & Schiſmaticos, qui faciunt iniquitatem voluit diſtinguere, vt per eos qui faciunt ſcandala intelligantur Hæretici, per eos vero qui faciunt iniquitatem, intelligantur Schiſmatici. GLO. Vel aliter: Per ſcandala poſſunt intelligi illi, qui præbent proximo occaſionem offenſionis aut ruinæ, per facientes iniquitatem quoſcūque peccantes. RABA. Obſerua quod dicit: Et eos qui faciunt iniquitatem, non qui fecerunt, quia non qui conuerſi ſunt ad pœnitentiam, ſed ſolum qui permanent in peccatis, æternis cruciatibus mancipandi ſunt CHRY. Vide autem ineffabilem Dei amorem ad homines. Eſt enim ad beneficia promptus & ad pœnam tardus. cum enim ſeminat per ſeipſum ſeminat, cum autē punit, per
D alios: mittit enim ad hoc angelos ſuos. Sequitur· {Ibi erit fletus & ſtridor dentium. REMI. His verbis demonſtratur vera corporum reſurrectio, nihilominus oſtenditur per hoc duplex pœna inferni, ſ. nimij caloris, & nimij frigoris. ſicut autem ſcandala referūtur ad zizania, ita iuſti reputantur in filios regni, de quibus ſequitur, {Tunc iuſti fulgebunt, ſicut ſol in regno patris eorum.} in p̄ſenti enim ſæculo fulget lux Sanctorum coram hominibus, poſt conſummationem autem mundi ipſi iuſti fulgebunt, ſicut ſol in regno patris ſui. CHRY. Non quia ita ſolum ſicut ſol, ſed quia hoc ſidere aliud magis luculentum non noſcimus, cognitis nobis vtitur exemplis. REMI. Quod autem dicit: Tunc fulgebunt, intelligendum eſt quia & nunc fulgent in exemplum aliorum, ſed tunc fulgebunt ſicut ſol ad laudandum Deum. Sequitur. {Qui habet aures audiendi, audiat.} RABA. ideſt, qui habet intellectum intelligat, quia myſtice hæc omnia intelligenda ſunt.

i ¶ CHRYSOST. Parabolæ quas ſupra dominus poſuerat Homil. 48.
E de fermento & ſynapi ad virtutem Euangelicæ prædicationis referuntur, quoniam ſuperabit orbem terrarum. nunc autem vt præcioſitatem, & magnificentiam eiuſdem oſtenderet, proponit parabolam de theſauro & margarita dicens: {Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito in agro. Prædicatio enim Euangelij occultata eſt in mundo, & ſi non vendideris omnia, non emes eam, & cum gaudio hoc oportet facere. vnde ſequitur, {Quē qui inuenit homo abſcondit.} HILA. Hic quidem theſaurus gratis inuenitur. Euangeliorum enim prædicatio in abſcōdito eſt: ſed vtendi & poſſidendi huius modi theſauri cum agro poteſtas, non poteſt eſſe ſine precio, quia cæleſtes diuitiæ non ſine damno ſęculi poſſidentur. HIERO. Quòd autem abſcondit non de inuidia facit, ſed more ſeruantis & nolentis p̄dere abſcondit in corde, quem priſtinis prætulit facultatibus· GREGO. in Hom. Ho.Euā.11.
Vel aliter, Theſaurus in agro abſconditus eſt cæleſte deſiderium. Ager vero in quo theſaurus abſconditur, eſt diſciplina ſtudij cæleſtis, quem. ſ. theſaurum cum inuenit homo abſcondit, ſ. vt ſeruet, quia